

EDUC.ACCIÓ. Educació i activisme a la universitat

Maria Olazabal Alberdi
Escola Tècnica Superior d'Arquitectura
del Vallès_UPC
cincuenta_cincuenta@yahoo.es

David Balbás Alonso
Escola Tècnica Superior d'Arquitectura
del Vallès_UPC
cincuenta_cincuenta@yahoo.es

Juan Gonzalo Soares
Escola Tècnica Superior d'Arquitectura
del Vallès_UPC
cincuenta_cincuenta@yahoo.es

Resum

Des de l'any 2005 el grup 50/50 ha desenvolupat un seguit de projectes des de l'Escola d'Arquitectura del Vallès de la UPC que tenen en comú una manera particular tant de funcionar en el seu tarannà diari com d'entendre la disciplina arquitectònica i el model educatiu existent. Mantenint com a denominador comú la sostenibilitat, el compromís social i el "pensar global, actuar local" ha dut a terme nombroses accions tant a dins de la pròpia escola com fora d'aquesta.

Tot seguit s'explica de manera més detallada les accions en les que l'educació ha estat un dels paràmetres més tinguts en compte, així com les seves característiques comuns més generals. Per a més informació del grup pot ser consultada la seva pàgina web [<http://www.cincuenta.50webs.com/>] o el seu blog [<http://cincuenta50.blogspot.com/>].

Text de la comunicació

El grup 50/50 es va formar l'any 2005 a l'Escola d'Arquitectura del Vallès de la UPC [d'ara endavant *ETSAV*] de manera bastant improvisada i amb l'intenció de generar accions a la universitat per a les que no trobàvem cabuda. De seguida determinaríem els tres pilars bàsics al voltant dels que s'articulària el nostre funcionament: la sostenibilitat, el compromís social i el "pensar global, actuar local".

El funcionament intern és decidit segons els desitjos dels seus participants en aquell moment i revisat anualment. A hores d'ara ho fa amb pressupost zero i mitjançant assemblees obertes, un migdia a la setmana, a més a més d'una assemblea a l'inici i al finalitzar cada quadrimestre per determinar quins projectes estan oberts, quins es volen arrencar i fer un balanç dels acabats. Avui en dia, que el 50/50 està implicat en un nombre de projectes bastant elevat en proporció al nombre de participants regulars que som, es determina un responsable per a cada una de les accions encarregat de gestionar el procés, de garantir que arribi als compromisos establerts, així com de tenir cura del seu bon funcionament; tot i que qualsevol membre pot participar en qualsevol dels projectes fins al punt d'implicació que vulgui.

De manera bastant espontània el grup ha desenvolupat una sèrie de maneres de treballar que estan construint formes alternatives d'entendre l'educació i l'activisme. Per referir-nos-hi, emprarem el terme *educ.acció*, que té com a característiques més generals i que avui en dia ja és un dels projectes més complexos que abastim:

- a) La vinculació de l'aprenentatge amb l'acció sobre el context local on es produeix aquest aprenentatge.
- b) Implicació i responsabilitat dels individus respecte a la seva pròpia educació i la comunitat en la que es troben.
- c) La transferència de coneixements entre els seus membres, amb aportacions constants dels uns als altres.
- d) Processos col·laboratius i no jerarquitats que a més a més d'educar als individus que hi participen en aquests contribueixen a educar a la pròpia comunitat.
- e) Educar integralment en coneixements, habilitats i valors.

- f) Incorporar com a punt de partida la reflexió al voltant dels conceptes de *necessitat* i *límit*.
- g) Fomentar un canvi de visió, per exemple entre el següents parells:
 - sistèmica vs reduccionisme
 - procesualisme vs finalisme
 - servei vs objecte
- h) Incloure en tots els casos consideracions respecte a la medicació, l'avaluació i la continuïtat.

Des de bon començament, una de les intencions del grup 50/50 de l'ETSAV va ser que la vessant educativa estigués present en cada una de les accions desenvolupades, tot i que cal reconèixer que amb el temps s'han dut a terme activitats on aquesta tenia un protagonisme especial. Donat que el total de les activitats fetes en aquests quatre anys es pot consultar via web [<http://cincuenta.50webs.com/pips.html>] en el que anomenem *PIPs* –Panel Informativo Permanente–, l'objecte d'aquest text serà explicar només les més rellevant desenvolupades en l'àmbit educatiu.

El projecte de mobilitat sostenible. O com una enquesta des d'un petit grup pot acabar en un grup de mobilitat de tota una escola [2006-2009].

A l'inici del 50/50 no érem més que un grup d'amics que ens vam ajuntar amb ganes de *fer* coses, així que el primer pas va ser apuntar a una pissarra en quines coses hi pensàvem. L'Informe Mies [Cuchí A. & López. I, 1999] va ser un punt de referències des de bon començament. Aquest avalua l'impacte de l'escola amb diferents paràmetres i unitats de mesura. La dada que més ens va sorprendre va ser la de la mobilitat. Per què? Perquè si mirem l'impacte ambiental de la nostra universitat [tones de CO₂/any] la càrrega de la mobilitat [715 tones/any] és superior a la suma de l'ús de l'edifici [370 tones/any] i de la seva construcció [150 tones/any].

L'informe datava de l'any 1999 i ens vam proposar comprovar com havien evolucionat les xifres. Es va elaborar una enquesta que pogués ser resposta en un temps d'un 3-5 minuts i el dia de la matrícula es va preguntar des de les nou del matí fins a passades les quatre de la tarda. Al voltant d'una dotzena de col·laboradors van oferir-se per estar aquell dia i per introduir posteriorment les dades a un full de càlcul d'allò més rudimentari. En total, una mostra d'uns 500 alumnes [la meitat dels que hi ha a l'escola], així com 20 PDI i l'equivalent en PAS [enquestats posteriorment].

Les dades eren ben semblant respecte a feia set anys, així que el següent pas era pensar en com reduir-les.

Amb els resultats de cada enquesta es va construir una sèrie de mapes amb els cinc orígens més majoritaris que situaven a cada persona al seu habitatge. La finalitat d'aquests plànols i de les pròpies dades de l'enquesta era, per una banda, explicar per què la mobilitat és important en les nostres vides i, per una altra, facilitar una eina per tal de millorar-la. Tots aquells que van mostrar la seva conformitat van passar a formar part d'una base de dades que els facilitava contactar amb els seus veïns per tal d'augmentar l'ocupació mitja de 1.12 persones a 2 i disminuir així el número total de cotxes i d'emissions [unes 350 tones/any].

El que en principi semblava un projecte sense més repercussió [no sembla que la borsa de mobilitat hagi tingut gaire èxit], va reviuire ara fa dos anys.

Durant el setembre del 2007 el 50/50 va ser cridat per formar part de l'inici del Grup de Mobilitat de l'ETSAV. Tot i que el sentit inicial d'aquest era la petició d'una subvenció que finalment no vam presentar, a acabat convertint-se en un projecte de llarga durada per a nosaltres.

A partir de quatre eixos específics [reduir el vehicle privat; augmentar el transport col·lectiu; augmentar els medis no motoritzats i reduir les necessitats de mobilitat] i de quatre estratègies transversals [gestionar; mesurar; participar i informar i educar], l'escola proposa una sèrie d'activitats que serveixin per fer entendre el sentit de tenir en compte la mobilitat com a

arquitectes i com a ciutadans, per veure les implicacions en les diferents branques de la nostra disciplina i, òbviament, per reduir el nostre impacte tant com a usuaris com a professionals.

Fa dos cursos es va dur a terme una setmana de la mobilitat [del 21 al 27 d'abril] i aquest curs es proposa difuminar aquests dies en un a la setmana, de manera que tots el dimarts del quadrimestre de primavera hi hagi activitats relacionades amb una millor gestió de la mobilitat. El projecte no podrà esclatar fins el segon quadrimestre, donat que la tardor estarà dedicada al procés participatiu per a que les accions que es facin estiguin decidides per tota la comunitat de l'ETSAV.

Avui en dia comptem amb la col·laboració econòmica del centre per la sostenibilitat de la UPC, per tal de poder pagar les beques necessàries i les despeses derivades de les activitats. I es que tot i que és un projecte d'escola, el grau d'intervenció que arriben –arribem- a tenir els becaris contractats és molt més alt d'allò habitual, tenint possibilitats completa de proposta i una alta probabilitat de poder realitzar les propostes.

R3+. Punt d'econcienciació i reutilització [2007].

El projecte sorgeix de la preocupació per la quantitat de material fungible que es pot arribar a consumir a una escola d'arquitectura durant un any. Amb la premissa de que allò que faciliti el desenvolupament sostenible ha de ser sostenible en si mateix es va decidir arrencar un procés participatiu en el que generar un moble que fos fruit de la reutilització i que servís a la seva vegada per possibilitar l'aprofitament de la brossa generada que encara pot tornar a servir i per fomentar la conscienciació de la comunitat. Un eco disseny que participi de l'ecoconcienciació, que sigui conseqüència de la reducció, la reutilització i el reciclatge i serveixi per reduir, per reutilitzar, per reciclar.

El procés que es va seguir va ser el de definir les necessitats a satisfer i el objectius generals; recollir els materials d'entre la brossa de la localitat on es troba la universitat; en funció de les necessitats a satisfer i dels materials aconseguits, dissenyar i construir-ho entre tot aquell que s'animés, en una tancada d'un cap de setmana i a dins de la pròpia escola i, finalment, posada en marxa del funcionament de l'objecte per a tothom.

Aquell mateix any es convoca el 10è Concurs d'Idees Ambientals de la UPC i el 50/50 decideix presentar-se sense gaire esperances [l'anterior edició també havíem provat sort, sense gaire triomf, amb els principis del projecte de mobilitat sostenible que temps després aconseguíem tirar endavant], amb la sorpresa de que som guardonats amb el segon premi ex aequo. Com a fet curiós dir que donat que la nostra filosofia de partida és la de executar projectes amb pressupost zero, avui en dia encara no hem decidit a què destinar l'import del premi.

Participació en la taula rodona “*nous plans d'estudi*” del I Congrés UPC Sostenible 2015 [juliol 2007].

Arrel del resultat del 10è Concurs d'Idees ambientals de la UPC vam ser convidats a participar amb dues ponències i la intervenció a una de les taules rodones al I Congrés UPC Sostenible 2015. Aquesta intervenció girava directament al voltant de la visió i proposta que teníem referent als plans d'estudi adaptats a l'entorn Bolonya i de la inclusió de la sostenibilitat en ells.

L'exposició inicial plantejava una sèrie d'aspectes.

La necessitat que tenir en compte que en la consideració de l'impacte de les accions en conseqüència amb un desenvolupament humà sostenible hi ha internalitzat un canvi de dimensió a l'hora de mesurar l'àmbit d'actuació indirecte. Així doncs, no és suficient amb la implantació de temari concret en de la pròpia disciplina, sinó que és necessària la presa de consciència de factors actualment poc connectats a l'educació habitual, com poden ser l'organització docent, el foment dels aprenentatges no formals o la implicació al context local.

Els principis generals que es proposaven per a aquests complements a les activitats docents ja establertes eren:

- Generar oportunitat [temps i lloc] per el debat i “la barreja” [de diferents grups d'alumnes, d'alumnes i professors, de diferents grups de professors, etc]

- Propiciar la apropiació de les dinàmiques, llocs i problemes per part de diferents col·lectius universitaris [alumnes, PDI i PAS]

- Fomentar la participació tant en les activitats concretes com en els processos quotidians que acaben donant lloc a aquestes dinàmiques.

De la mateixa manera, es presentaven diverses propostes concretes per tal d'arrencar el començar a pensar en com dur a la pràctica aquestes estratègies. Algunes d'elles ja estan establertes des del nostre propi centre, des de el nostre cas personal, o inclús des de grups semblants al 50/50 operatius a altres universitats.

Les accions exposades es podrien classificar en cinc grups:

- Assignatures concretes dutes a la pràctica amb mecanismes poc comuns [com els TAPs de lletra del Vallès o Arquitectura i participació –del grup ESFA a l'ETSAB]

- La creació d'una última setmana al quadrimestre on els horaris es mantinguin com els establerts durant el curs, però en la que la finalitat de la classe sigui la d'avaluar el tarannà de l'assignatura i el paper de tots plegats més enllà de la nota anecdòtica de cadascú.

- La reserva del que a l'ETSAV es coneix com a Espai Docent Comú que facilita l'organització de conferències, assemblees, reunions d'associacions, etc.

- El propiciar treballs en grup i la exposició oral i escrita d'aquests com a metodologies habituals del centre.

- El fomentar que els temes de treball de les assignatures tinguessin en compte la intervenció a la realitat i el context quotidià.

Article al número 2 –consum responsable- de la revista monogràfica *Educación y sostenibilidad*: “*La trama y la urdimbre; tejiendo la sostenibilidad*” [2007].

Utilitzant una metàfora tèxtil s'explicava com l'educació en sostenibilitat ha d'anar recolzada sobre uns fils que facin d'ordit i en els que operativament acostumem a subdividir el procés educatiu [què aprendre –valors, coneixements i habilitats- i on aprendre-ho –educació informal, formal i no formal-] i una trama que estaria feta per les diferents activitats transversals.

El que es defensava és que són aquests segons, els que es van aprenent en diferents llocs, amb diferents punts de vista els que són més necessaris per acabar de fer entendre i cohesionar els continguts relacionats amb allò social i sostenibilista –en general- i amb el consum responsable –en particular i que era el contingut principal de l'article-.

Es donaven quatre idees clau per educar en consum responsable:

- Explicar el concepte de “límit físic”, així com conscienciar de que no només els recursos dels que disposem són finits, sinó també el mateix planeta en el que vivim.

- Desenvolupar la capacitat de mesurar. Per poder considerar com s'actua en el medi en el que estem és necessari poder contabilitzar què necessitem, què fem, què desitgem i què suposa cadascuna de les coses per tal de col·locar-les en perspectiva.

- Familiaritzar-se com concepte i com pràctica habitual de la idea de “procés”. En lloc d'una postura finalista i lineal que considera que l'èxit estriba en aconseguir la intenció inicial, desenvolupar la capacitat d'adaptació al medi canviant. Entenent que al propi entorn, la natura i la cultura apareix la idea de cicle com a una cosa que es repeteix en temps similar i diferent i que resta importància a l'acció concreta que s'està duent a terme.

- Afavorir la implicació local, com antídoto contra l'escepticisme i el desencís. Canviar la lectura del realista pessimista, o el optimista inconscient al de l'utopista pragmàtic i entendre que “els petits canvis són poderosos”.

Cicle de diàlegs ETSAV, *Educació Participativa en Arquitectura* [2008].

El cicle neix d'una necessitat pròpia. Sovint en diferents assignatures es dona el mateix contingut, des de punts de vista diferents, que obre preguntes o necessitat de ser contrastats; el que per a un pot ser imprescindible, per un altre pot resultar superflu. La visió més propera a la realitat generalment s'agafa amb la unió i la síntesi d'ambdues postures.

La iniciativa que vàrem proposar intentava buscar un temps i un espai comú per a que tant alumnes com professors pogueren discutir lliurement al voltant d'aquelles qüestions arquitectòniques sobre les que desitgin aprofundir, permetent confrontar els diferents enfocaments i buscant un coneixement més ric i participatiu.

Es plantejà un format consistent en tres sessions de debat més una de balanç i propostes per a futures edicions. Aquestes no estaven organitzades com a xerrades on un ponent explica la seva tesi, sinó que es convidava a dos professors dels que sabíem que la seva visió era diferent, ells tenien l'encàrrec de fer una primera intervenció de no més de tres minuts i partir d'aquell moment els torns de paraula eren donats per igual a tots els participants. La intenció no era doncs tant la de que una persona fes una classe, sinó més aviat la d'aprofitar els coneixements de tots els presents per entendre la complexitat dels temes escollits.

Aquesta primera edició tenia com a temes a discutir la inèrcia i l'aïllament tèrmic, les tipologies i qualitat espacial de l'habitatge i l'efecte Guggenheim vs la petita escala participativa. Com es pot veure, els temes entre si poc tenen a veure, el que dóna a pensar la facilitat que pot tenir aquest model per a ser extrapolat en qualsevol carrera universitària.

Pràctica de nous models d'investigació, *Investigació Participativa Multidisciplinar* [2008-2009].

Actualment la investigació es fa –pràcticament- mitjançant la iniciativa del PDI, tanmateix, la difusió dels diferents treballs elaborats –com a document teòric, com a projecte pràctic, com a objecte de concurs- tendeix a centrar-se en el mateix sector de la universitat. Si bé és cert que el PDI és qui acostuma a dedicar més part de la seva disposició cara a la recerca, tot i que no l'únic,

Els resultats de les pròpies assignatures sovint poden ser documents d'interès general que tendeixen a quedar ensorrats al fons d'un calaix.

Això i el fet de que nosaltres mateixos havíem elaborat un recull de beques amb possibilitat de gran intervenció per part de l'alumnat va néixer *IPM, Investigació Participativa Multidisciplinar*.

A hores d'ara, doncs, té tres branques que segueixen obertes.

Primerament l'*Exposat*. Una plataforma on qui ho vulgui pot donar a conèixer el resultat d'una feina feta dins o fora de la pròpia universitat. Acostuma a anar acompanyat d'un fulletó que permeti als assistents esbrinar els resultats més generals i que queda penjat al blog del 50/50.

En segon lloc el *Becat*. Anualment donem a conèixer les diferents beques de les que tenim constància que existeixen en les possibilitats d'un estudiant, a la vegada que facilitem els passos del procés de sol·licitud d'aquestes. Òbviament, fora de l'inici de curs, la informació segueix estant a la mà de qui la vulgui consultar, així com la nostra predisposició per ajudar en les peticions.

Per últim el nostre projecte propi d'investigació: *La situació de l'habitatge a Catalunya*, que va arrencar ara fa dos anys amb la concessió de dues beques MEC i que hem tornat a reenganxar tot just fa mig any amb una beca del vicerector de recerca de la UPC.

Plataforma *Diàlegs, sostenibilitat i societat* [2008-2009].

La Plataforma Diàlegs està constituïda per una sèrie d'associacions de la UPC de la que el 50/50 hi forma part i és un projecte participatiu d'educació, recerca i acció col·lectiva que intenta construir noves formes de pensar i posar en pràctica la sostenibilitat des d'una perspectiva global, integradora i trans-disciplinar.

El que va començar com una sèrie de xerrades itinerants per quatre escoles de la politècnica de Catalunya, de seguida es va transformar en una activitat que generés contingut propi en lloc de servir només per aprendre de la teoria externa.

Quadrimestralment, i des del febrer de 2009, la Plataforma Diàlegs proposa un campus on treballar, realitza una diagnosi de diferents aspectes [tal com aigua, energia, mobilitat, consum i residus, associacionisme, etc] i obre l'oferta d'un workshop reconegut amb crèdits de lliure elecció a cada escola. Els propis estudiants integrants de la plataforma fan el paper de

conductors de grup, col·locant a cadascú en aquells temes dels que té coneixement propi previ. El workshop s'oferta a tots els membres de la UPC, tot i que hi ha hagut casos en les dues edicions d'alumnes externs i dura una setmana intensiva en la que s'organitzen grups de treball que elaborin plans per tal de millorar la gestió d'aquell campus en el grup que hagin escollit.

La teoria com a tal que es dóna es redueix a l'explicació dels diagnòstics elaborats, de diferents experiències inspiradores que pogueren haver estat pensades en un entorn semblant i la d'una classe de sistèmica que corre a càrrec de l'Andri Stahel i el Jaume Cendra. La resta del temps està dedicada al propi treball en taller, on es dóna especial importància al fet de treballar amb alumnes de disciplines diferents a les pròpies i a la necessitat d'establir cada grup tant la forma amb la que vol treballar, com l'escala que vol abastar.

L'última jornada es posa en comú la feina resultant, però també es realitza una dinàmica en la que cada una de las persones que hi ha assistit –com alumnes o conductors- tenen opció a dir, independentment de què hagin tractat aquells dies- quin és el tema que un cop acabat el curs els motiva més. Per què? Perquè la intenció és la de ser precisament plataforma d'arrencada de projectes que puguin continuar tot sols endavant. De fet, arran del workshop es va demanar –i concedir- una beca de recerca per millorar la gestió energètica de la biblioteca Gabriel Ferrater del Campus Nord de Barcelona, així com una sèrie d'idees per les accions de mobilitat de l'ETSAV –i inclús una becària pel projecte d'escola-.

Col·laboració amb l'assemblea ETSAV EEES-nous plans d'estudi [2009].

Juntament amb la delegació d'estudiants de la nostra escola, així com amb tots els estudiants que s'han volgut sumar, els alumnes de l'ETSAV han desenvolupat un document que exposi l'opinió de l'ETSAV sobre la futura titulació dels arquitectes en relació a l'EES.

Aquest està format per un anàlisi amb el marc legal actual; una crítica envers les competències, la mobilitat europea, el reconeixement del títol i els aspectes econòmics; així com una proposta factible i rigorosa.

Co-desenvolupament del procés STEPestudiants [2009].

STEPestudiants és un programa impulsat a partir del Pla UPC Sostenible 2015 i desenvolupat per estudiants de la UPC, la missió dels quals és introduir/ampliar el compromís social i la sostenibilitat dins la universitat i especialment en els nous plans d'estudi que s'estan elaborant actualment.

Els seus objectius generals són:

- Propiciar l'existència de grups locals a cada centre que treballin en l'àmbit del compromís social i la sostenibilitat.
- Afavorir la creació de xarxes entre els diferents grups locals. No es tracta de crear una xarxa nova, sinó d'establir sinergies i enfortir les que ja existeixen, com la Plataforma Diàlegs sostenibilitat i societat, les "coordinadores Bolonya", etc.
- Aconseguir articular les diferents propostes i visions de l'alumnat en un document de referència que destaquï per la seva excel·lència (claredat, capacitat analítica, rigor, viabilitat, dosi d'utopisme pragmàtic, aplicació de metodologies alternatives, etc.).
- Fer del procés un objectiu en sí. És a dir, que resulti exemplar per la seva transparència; participació; capacitat de desenvolupar inquietuds, motivar i establir vincles d'empatia entre els participants; etc.
- Passar a l'acció, enfortint iniciatives en curs desenvolupades per estudiants que de fet ja estan posant en pràctica una educació i investigació alternativa més compromeses amb la societat i la sostenibilitat; així com propiciar l'aparició de noves accions.

Intervencions directes en la pròpia escola, Vols muntar-la? [2009]

L'inici del nostre grup va estar clarament marcat per les activitats desenvolupades a la pròpia escola. Conferències, taules rodones, tallers de caire local. El temps ens havia portat a

projectes que poc a poc s'han anat distanciant un xic del nostre entorn immediat. Amb aquesta enyorança i amb les ganes de recuperar una acció anterior va sorgir *Muntar-la*.

El precedent del que partíem era el *Quej-arte*, una iniciativa petita que havíem fet molt al principi i que consistia en simplement penjar una sèrie de cartells als lavabos o en es donés la possibilitat d'escriure quines són les queixes que la comunitat tenia al lloc on passa gran part de la nostra vida. Allò havia succeït feia dos anys i es va quedar com una cosa anecdòtica, el següent pas era reciclar les llistes elaborades i aconseguir algun dels punts.

Per a això es va convocar una assemblea on es va animar a assistir i participar un grup d'alumnes de primer, segon i tercer curs [cal a dir que a hores d'ara els membres més habituals del 50/50 és gent de l'última part de la carrera]. Entre els presents es va decidir quines serien les iniciatives on s'apostarien les energies i que fossin petites, abastables i amb un pressupost zero. Un cop consensuades es va parlar tant amb la delegació de l'escola com amb la pròpia direcció. Cal a dir que a hores d'ara encara ens barallem per dur a la pràctica les dues decidides com a aposta forta, però no hi desistim. De fet, lluny de donar-nos per vençuts, hem decidit que, de la mateixa manera que el *Muntar-la* era una evolució un pla anterior, aquest podria evolucionar amb la intenció de satisfer la mateixa necessitat, però amb un procés que incidís encara més en la possibilitat de generar mecanismes d'aprenentatge en el procés. El seu nom és *Glocal_ETSAV_1.0* i està explicat més endavant.

Eina pedagògica al número 5 –mobilitat- de la revista monogràfica *Educación y sostenibilidad*: “Movilidad inSostenible” [2009].

Les eines pedagògiques d'aquesta revista pretenen ser un punt de partida o un material de base per a professors de secundària que volen introduir conceptes de sostenibilitat en els seus continguts.

Per tal d'explicar els fonaments de la mobilitat, el document –que serà editat el pròxim novembre- explica què entenem per mobilitat, quins són els problemes de salut, socials, econòmics i ambientals que provoca el model de mobilitat actualment acceptat, així com què suposen en quant a ocupació de l'espai públic els diferents models de mobilitat dels que disposem a la vida urbana.

A més a més, s'adjunta un seguit de direccions web de les que es pot continuar extraient informació per a més coneixements.

Article al número 5 –mobilitat- de la revista monogràfica *Educación y sostenibilidad*: “Hacia la inclusión de la movilidad en los estudios de grado” [2009].

El document –que també serà editat el pròxim novembre- explica la necessitat de prendre consciència del problema de la mobilitat transversalment i independentment de la disciplina estudiada en l'educació formal i proposa aprofitar l'entorn Bolonya, transformant el que podria considerar-se una crisi en oportunitat de canvi per donar cabuda a aspectes fins ara obviats.

Es plantegen dues estratègies. Una en que la sostenibilitat sigui un degoteig constant i present durant tots els estudis i una altra que ofereixi assignatures on activament s'imparteixin aquests coneixements.

Tot i que el panorama ideal es podria considerar per a molts el primer, donat que no és la situació existent i que requereix conscienciació de tota la comunitat s'exposen una sèrie d'eines per tal d'aconseguir arribar-hi paulatinament.

Taller intensiu el proper setembre, *glocal_ETSAV_1.0* [2009].

Aquesta iniciativa es relaciona tant amb la plataforma Diàlegs sostenibilitat i societat, com amb el procés STEPestudiants, i en essència planteja la celebració d'un workshop a l'ETSAV durant el quadrimestre de tardor de 2009, que posi en pràctica aquesta forma emergent d'entendre l'educació i l'acció local.

Constitueix l'evolució natural del *Muntar-la* i proposa un workshop de cinc tardes a la mateixa escola amb un funcionament semblant del que se segueix a Diàlegs, però amb uns continguts diferents.

Si ve la predisposició de la plataforma és la de generar projectes d'escala campus i dimensions considerables que millorin la gestió del lloc, el Glocal pretén elaborar projectes abastables, petits, de cost zero que suposin un avanç de la situació de l'escola en qüestions molt més puntuals. La dimensió de l'acció pren una importància molt més gran, donat que els cinc dies estan destinats a la projecció, però deu dies després, hi ha un taller de cap de setmana en el que les idees valorades per tots són dutes a la pràctica.

El workshop, doncs, té dues fases. La primera determina quines són les necessitats a satisfer i requereix de capacitat d'autoorganització del grup per assolir la fita en només una setmana. Aquesta fita suposa no només pensar en una idea, sinó també programar-la, mesurar-la, posar-li preu, esbrinar com aconseguir l'import i pensar com convèncer als teus companys de que és adequada pel següent pas.

La segona fase és un procés necessari per a tot arquitecte, i per a qualsevol persona que vulgui treballar en grup, requereix establir les funcions de cada un dels membres, repartir les responsabilitats per aconseguir tot el material, estimar quins seran els temps necessaris per a la construcció i coordinar a les diferents persones per tal d'aconseguir fer realitat un projecte. Demana de responsabilitat personal i comú i capacitat per dur a la pràctica els plans en un temps que està limitat, donat que al dia següent les classes segueixen amb normalitat i ja no serà fàcil compatibilitzar els diferents horaris. De la mateixa manera, passat un mes, es procedirà, en aquells casos en que sigui pertinent, al desmuntatge de les diferents accions.

És a dir, durant més d'un mes, l'escola podrà ser laboratori de diferents experiments que d'entrada sembla que pogueren millorar la nostra estança en aquesta.

Encara millor, durant més d'un mes, a la universitat hi haurà un projecte organitzat amb l'acord de tot qui hi vulgui participar que pretindrà, amb el mínim pressupost i comptant amb la col·laboració de tothom, adequar l'espai a les necessitats del seus habitants.

Conclusions

La incidència que pot arribar a tenir l'estudiantat sobre les possibilitats d'ampliació de la seva educació va molt més enllà del propi pla d'estudis.

El nou pla de Bolonya, i la imposició d'estructures acadèmiques sensiblement diferents a les actuals, obre una porta per a la implicació de funcionaments fins ara poc reconeguts a la universitat pública catalana. Models on la flexibilitat dels sistemes empleats i la participació de tots els col·lectius de les facultats i escoles estigui molt més present que en el funcionament actual.

Exemples com el 50/50 no són una excepció al panorama actual de, al menys, la Universitat Politècnica de Catalunya. El recolzament que es doni a aquests des dels estaments oficials determinarà, en gran part, la possibilitat de la seva continuïtat en un futur i és un factor clau en el naixement de nous grups que continuïn dinamitzant l'educació més enllà de les imposicions externes.

Alguns comentaris més detallats respecte als factors que propicien l'aparició i el manteniment de grups com el 50/50 a una escola politècnica poden cercar-se al text *¿ACTIVISMO EN UNA ESCUELA DE ARQUITECTURA? La experiencia del grupo 50/50 en la Escuela d'Arquitectura del Vallès* [<http://upcommons.upc.edu/revistes/handle/2099/3520>].

La formació constant de grups que reclamin noves maneres d'aprendre i d'ensenyar és fonamental per tal de tenir una universitat pública flexible i susceptible de l'adaptació a molt dels canvis i evolucions naturals de la societat.

Particularment, per avançar a la construcció de noves formes d'entendre l'educació que aporten propostes per fer front a alguns dels reptes més importants als que s'enfronten les nostres societats, com la sostenibilitat o la participació social, resulten operatives una sèrie d'estratègies que passen per aconseguir l'empoderament i corresponsabilitat dels estudiants, així com la vinculació del pensament global amb l'acció local.

Qüestions i/o consideracions per al debat

- Quins són els factors que poden desencadenar la presència de grups actius a la universitat que intervinguin directament en qüestions educatives?
- Quines són les aportacions que pot donar un estudiant al model educatiu fins i tot abans d'haver finalitzat la seva carrera universitària?
- Podria la universitat intervenir en la educació formal dels estudiants de secundària mitjançant mecanismes de col·laboració amb grups semblants al 50/50?